ความหลากหลายทางชีวภาพของพืช ในป่าพรุโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ป่าพรุหน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สู่แหล่งเรียนรู้สังคมคาร์บอนต่ำและยั่งยืน

Plant biodiversity in the peat swamp forest of the plant genetic conservation and area project under The Royal Initiative of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn (RSPG), peat swamp forest in front of Surat Thani Rajabhat University towards a learning resource for a low-carbon and sustainable society.

(Received: April 21,2026 ; Revised: April 23,2026 ; Accepted: April 27,2026)

ปริญญา สุกแก้วมณี[1]
Parinya Sukkaewmanee[1]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของพรรณไม้ ในพื้นที่ป่าพรุหน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ระยะเวลาเดือนเมษายน พ.ศ. 2565 ถึง มีนาคม พ.ศ. 2566 โดยการบันทึกภาพถ่ายพิกัดภูมิศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดทำพรรณไม้แห้ง จัดจำแนก และระบุชนิด

ผลการศึกษาสามารถจำแนกพรรณไม้ได้จำนวน 35 วงศ์ 49 สกุล 55 ชนิด โดยวงศ์ที่มีจำนวนมากสุดคือวงศ์ Aracaceae มีจำนวน 4 สกุล 5 ชนิด และวงศ์ Fabaceae มีจำนวน 5 สกุล 5 ชนิด รองลงมาคือวงศ์ Dipterocarpaceae มีจำนวน 3 สกุล 4 ชนิด Apocynaceae มีจำนวน 2 สกุล 3 ชนิด Moraceae จำนวน 2 สกุล 3 ชนิด Myrtaceae จำนวน 1 สกุล 3 ชนิด และ วงศ์พืชที่มีจำนวน 2 สกุล 2 ชนิดได้แก่ วงศ์ Anacardiaceae วงศ์ Bignoniaceae วงศ์ Meliaceae และ วงศ์ Rubiaceae นอกจากนี้พบพืชจำนวน 24 วงศ์ ที่พบเพียงสกุลและชนิดเดียว ได้แก่ Annonaceae, Aquifoliaceae, Calophyllaceae, Celastracea, Clusiaceae, Combretaceae, Ebenaceae, Elaeocarpaceae, Euphorbiaceae, Flagellariaceae, Hypericaceae, Irvingiaceae, Lamiaceae, Lauraceae, Malvaceae, Myristicaceae, Nepenthaceae, Orchidaceae, Phyllanthaceae, Poaceae, Polygalaceae, Rhizophoraceae, Rutaceae, Sapotaceae และ Urticaceae มีการทำป้ายพรรณไม้และแผนที่แหล่งอาศัยของพืช

คำสำคัญ: ป่าพรุ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ความหลากหลาย

ABSTRACT

This study is the survey research with the objective of exploring the biodiversity of plant species in the peat swamp forest area in front of Suratthani Rajabhat University from April 2022 to March 2023 by recording geographic coordinates, analyzing the data, preparing dried herbarium plant specimens, classifying and identifying species.

The results of the study were able to classify 35 families, 49 genera and 55 species of plants, with the family with the largest is Aracaceae. There are 4 genera and 5 species in the Fabacee family, followed by 5 genera and 5 species in the Dipterocarpaceae family, with 3 genera and 4 species: Apocynaceae with 2 genera and 3 species; Moraceae with 2 genera and 3 species; Myrtaceae with 1 genus and 3 speceis; and the plant families with 2 genera and 2 species are the Anacardiaceae, Bignoniaceae, Meliaceae and Rubiaceaefamilies. In

[1] อาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 84000

addition, 24 plants families were found, of which only one genus and species were found, including: Annonaceae, Aquifoliaceae, Calophyllaceae, Celastracea, Clusiaceae, Combretaceae, Ebenaceae, Elaeocarpaceae, Euphorbiaceae, Flagellariaceae, Hypericaceae, Irvingiaceae, Lamiaceae, Lauraceae, Malvaceae, Myristicaceae, Nepenthaceae, Orchidaceae, Phyllanthaceae, Poaceae, Polygalaceae, Rhizophoraceae, Rutaceae, Sapotaceae and Urticaceae. Plant identification labels and Habitat zoning map were created.

Keywords: Peat swamp forest, Plant genetic conservation project and biodiversity

บทนำ

ป่าพรุ (peat swamp forest) จัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่ประกอบด้วยสังคมพืชป่าไม่ผลัดใบ คล้ายป่าดิบชื้น การเกิดสังคมพืชป่าพรุต้องเป็นในลักษณะของพื้นที่เป็นแอ่งกระทะที่รองรับน้ำฝน ทำให้มีน้ำจืดแช่ขังอยู่ตลอดทั้งปี บริเวณป่าพรุมักมีอินทรีย์วัตถุในดินสูง บทบาททางนิเวศของสังคมป่าพรุ เป็นแหล่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพที่สูง เป็นแหล่งปัจจัย 4 ของมนุษย์ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ป่าพรุจึงเป็นแหล่งรวบรวมความหลากหลายทางชีวภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม อีกทั้งยังเป็นแหล่งสะสมขอก๊าซคาร์บอนแหล่งใหญ่ก่อนที่จะถูกปล่อยไปสู่ชั้นบรรยากาศได้เป็นล้านตัน หากมีการทำลายพื้นที่ป่าพรุเพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลเพิ่มอัตราการทำลายความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ขึ้นสู่ชั้นบรรยากาศ ส่งผลนำไปสู่การเกิดภาวะเรือนกระจก (Greenhouse Effect) และภาวะโลกร้อน (Global warming) และปัญหามลพิษในอากาศเช่น pm 2.5 ซึ่งเป็นปัญหาในปัจจุบัน[1]

ตัวอย่างพรรณไม้ป่าพรุ คันธุลี ประกอบด้วยพรรณไม้หลากหลายชนิด ได้แก่ไม้ต้นขนาดไม่ใหญ่มาก มีการปกคลุมของเรือนยอดประมาณ 70-80 เปอร์เซ็นต์ พรรณไม้ประกอบด้วย ส้มกวาง หว้าน้ำ ไทร ทุเรียนนก ขี้หนอนพรุ และไม้พื้นล่างประกอบด้วย เตยน้ำ หมากเขียว กะเปียะหนู ไผ่ลาก หม้อข้าวหม้อแกงลิง หลุมพี ระกำ เป็นต้น ซึ่งพรรณไม้ในป่าพรุคันธุลีและป่าพรุหน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีมีความใกล้เคียงกันด้านพรรณไม้และสภาพลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ตลอดจนมีความหลากหลายทางชีวภาพมีความชุ่มชื่นที่เกิดจากความอุดมสมบูรณ์ของป่าขนาดย่อมในเขตอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ที่สร้างสมตัวเองมาเป็นเวลานาน หล่อเลี้ยงตัวเองแบบธรรมชาติมีความสำคัญต่อชุมชนโดยอาศัยทรัพยากรในป่าพรุ และใช้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรของเยาวชนและสถาบันการศึกษาตลอดไป [2]

ดังนั้นเพื่อไม่ให้พรรณไม้ในพื้นที่ป่าพรุดังกล่าวมีปริมาณลดลงหรือสูญหายไป คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของพืช สำรวจพันธุ์ไม้ ระบุชื่อวิทยาศาสตร์ ระบุชนิดพืช และจัดทำข้อมูลพรรณไม้ เพื่อรวบรวมเป็นฐานข้อมูลพื้นฐานทางอนุกรมวิธานและความหลากหลายของพืชในป่าพรุโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (อพ.สธ.-มรส.) ป่าพรุหน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีสู่แหล่งเรียนรู้สังคมคาร์บอนต่ำและยั่งยืนต่อไป

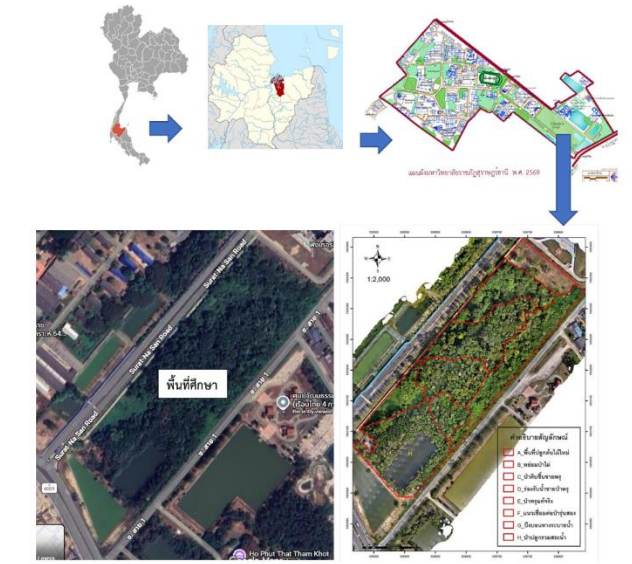
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของพืช สำรวจพันธุ์ไม้ ระบุชื่อวิทยาศาสตร์ ระบุชนิดพืช และจัดทำข้อมูลพรรณไม้ป่าพรุโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (อพ.สธ.-มรส.) หน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

วิธีการวิจัย

สถานที่ทำการศึกษา

ทำการศึกษาในพื้นที่ในป่าพรุโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ป่าพรุหน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีพื้นที่ประมาณ 33,304.210 ตารางเมตร (20.815 ไร่) ศึกษาสภาพพื้นที่ตลอดจนมีการถ่ายภาพทางอากาศ และเดินสำรวจและจำแนกแหล่งอาศัยของพรรณไม้ การกระจายของพรรณไม้ วิสัยของพืช ได้แก่ ไม้ต้น ไม้เถา ไม้พุ่ม ปาล์ม กล้วยไม้ ศึกษาชนิดพืชเด่นในสังคมพืช (dominant lifeform) จำนวนชั้นโครงสร้างทางแนวตั้งของสังคมพืช (vertical stratification) ทำการระบุพิกัดตำแหน่งของพืช[3] โดยเน้นพืชที่มีความสำคัญ เช่น พืชที่ถูกคุกคาม พืชที่มีรายงานพบในป่าพรุ

ภาพที่ 1 แสดงพื้นที่ศึกษาป่าพรุ หน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

วิธีการเก็บข้อมูล

สำรวจพรรณไม้ในพื้นที่ศึกษา โดยเก็บตัวอย่างพืชที่สมบูรณ์ มีทั้งใบ ดอก หรือผล ชนิดละ 3-5 ชิ้น เพื่อนำไปศึกษาในห้องปฏิบัติการสาขาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และทำตัวอย่างพรรณไม้แห้ง ถ่ายภาพพืช บันทึกลักษณะทางสัณฐานวิทยาบางประการที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อนำไปทำเป็นตัวอย่างพรรณไม้แห้ง เช่น สีดอก สีผล ลายละเอียด ข้อมูลสถานที่เก็บ นิเวศวิทยา และรายละเอียดอื่น ๆ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการศึกษา และจัดทำเป็นรหัสพรรณไม้ โดยมีวิธีการกำหนดวางเส้นสำรวจพรรณไม้โดยวางแปลงแบบสุ่มศึกษาไม้ต้นวางแปลงขนาด 20x20 เมตร ด้วยการชักตัวอย่างแบบมีระบบ (systematic sampling)[3] จำนวน 6 แปลง โดยพยายามให้แปลงครอบคลุมพื้นที่ป่าอย่างทั่วถึง ให้ระยะห่างระหว่างแปลงที่อยู่ติดกันห่างกันประมาณ 40 เมตร นับจำนวนต้นของไม้ต้น ปาล์มที่มีลำต้นเดียว (solitary palm) เช่น ค้อพรุ จำนวนกอของปาล์มกอ (clustering palm) ที่มีลำ (culm) ที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางระดับอก (DBH) ตั้งแต่ 4.5 เซนติเมตรขึ้นไป และเถาวัลย์ (woody liana) มีเส้นผ่านศูนย์กลางระดับอก (DBH) ตั้งแต่ 2 เซนติเมตรขึ้นไป ในแปลงเก็บข้อมูลขนาด 20x20 เมตร ระบุชื่อวิทยาศาสตร์จนถึงระดับต่ำที่สุดเท่าที่ทำได้ในแต่ละแปลง ศึกษาพืชไม่มีเนื้อไม้และกล้าไม้ไม้ล้มลุกขนาดเล็ก ใช้วิธีประเมินพื้นที่ปกคลุมจากแปลงขนาด 1x1 เมตร ที่วางแบบสุ่มในแนวเส้นสำรวจ (line transect) ที่วางตั้งฉากกับความยาวของพื้นที่ โดยจำนวนแนวเส้นสำรวจและจำนวนแปลงในแนวเส้นสำรวจที่ใช้ขึ้นกับขนาดของพื้นที่[3,4]

การวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษารายละเอียดทางสัณฐานวิทยาจากตัวอย่างพรรณไม้ นำมาตรวจสอบชื่อวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง ซึ่งประกอบด้วยชื่อสามัญ (Common name) ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name) จาก

หนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือพรรณไม้ของประเทศไทย (Flora of Thailand) หนังสือพรรณไม้ของภูมิภาคใกล้เคียง เช่น Flora of The Malay Peninsula, Flora of China เป็นต้น การตรวจสอบชื่อวิทยาศาสตร์และชื่อพ้อง (Scientific name and Synonym) จากฐานข้อมูลพรรณพืชสากล The World Flora Online (WFO)[5] และ International Plant Names Index (IPNI)[5,6] ตลอดจนตรวจสอบพรรณไม้จากนักอนุกรมวิธานผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งเปรียบเทียบกับตัวอย่างพรรณไม้แห้ง ณ หอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (BKF) เพื่อระบุชื่อวงศ์ สกุล ชนิดให้ถูกต้องและชื่อพื้นเมืองของพรรณไม้แต่ละชนิด ตรวจสอบจากหนังสือพรรณไม้แห่งประเทศไทย[7] ตลอดจนนำตัวอย่างพรรณไม้จากการสำรวจ นำมาจัดทำตัวอย่างพรรณไม้แห้งเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์พืชสาขาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ 2 แสดงภาพถ่ายจากโดรน โดย ธนา จารุพันธุเศรษฐ์ นำมาใช้ศึกษาประกอบกับการสำรวจเก็บตัวอย่าง

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสำรวจพรรณไม้ในแปลงศึกษา

พรรณไม้ที่พบในพื้นที่ป่าพรุ หน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบพรรณไม้ 35 วงศ์ 49 สกุล 55 ชนิด พรรณไม้ที่พบส่วนใหญ่ได้แก่ ยางนา ยางวาด กระบากดำ พะยอม หูกวาง มะฮอกกานีใบใหญ่ ติ้วเกลี้ยว งาไซ หว้าน้ำ หลาวชะโอนทุ่ง ยางร่วงพรุ เม็ก ปอพรุ มันปู หลาวชะโอนทุ่ง หว้าน้ำ มะเดื่อปล้อง ชันรูจี ไทรใบหาง ไม้พื้นล่าง กะพ้อ ไผ่ด้ามพร้า แก้มอ้นขน (ใบต่างดอก) ไม้เลื้อย หวายน้ำ เอาะลบ (วนิลา) หม้อข้าวหม้อแกงลิง เถา ขมัน เป็นต้น โดยวงศ์ที่มีจำนวนมากสุดคือวงศ์ Aracaceae มีจำนวน 4 สกุล 5 ชนิด และวงศ์ Fabaceae มีจำนวน 5 สกุล 5 ชนิด รองลงมาคือวงศ์ Dipterocarpaceae มีจำนวน 3 สกุล 4 ชนิด Apocynaceae มีจำนวน 2 สกุล 3 ชนิด Moraceae จำนวน 2 สกุล 3 ชนิด Myrtaceae จำนวน 1 สกุล 3 ชนิด และ วงศ์พืชที่มีจำนวน 2 สกุล 2 ชนิดได้แก่ วงศ์ Anacardiaceae วงศ์ Bignoniaceae วงศ์ Meliaceae และ วงศ์ Rubiaceae นอกจากนี้พบพืชจำนวน 24 วงศ์ที่พบเพียงสกุลและชนิดเดียว ได้แก่ Annonaceae, Aquifoliaceae, Calophyllaceae, Celastracea, Clusiaceae, Combretaceae, Ebenaceae, Elaeocarpaceae, Euphorbiaceae, Flagellariaceae, Hypericaceae, Irvingiaceae, Lamiaceae, Lauraceae, Malvaceae, Myristicaceae, Nepenthaceae, Orchidaceae, Phyllanthaceae, Poaceae, Polygalaceae, Rhizophoraceae, Rutaceae, Sapotaceae และ Urticaceae (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่ศึกษา ป่าพรุ หน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อพื้นเมือง	ลักษณะวิสัย	จำนวนที่พบ (ต้น)	สถานภาพทางการอนุรักษ์	หมายเลขตัวอย่าง (Voucher)	พิกัดตำแหน่งพืช (Y)	พิกัดตำแหน่งพืช (X)
Anacardiaceae	*Buchanania arborescens* (Blume) Blume	ยาร่วงพรุ	ไม้ต้น	<10	LC	P.K.151	99.21.563	9.04.557
Anacardiaceae	*Parishia insignis* Hook.f.	ชันรูจี	ไม้ต้น	<10	LC	P.K.152	99.21.625	9.04.567
Annonaceae	*Uvaria grandiflora* Roxb.	กล้วยหมูสัง	ไม้เถา	<10	NE	P.K.153	99.21.597	9.04.532
Apocynaceae	*Alstonia angustiloba* Miq.	ตีนเป็ดพรุ	ไม้ต้น	<10	LC	P.K.154	99.21.652	9.04.637
Apocynaceae	*Alstonia macrophylla* Wall. Ex G. Don	ทุ้งฟ้า	ไม้พุ่ม	<10	NE	P.K.155	99.21.561	9.04.451
Apocynaceae	*Wrightia arborea* (Dennst.) Mabb.	โมกป่า	ไม้ต้นเล็ก	<10	LC	P.K.156	99.21.657	9.04.638
Aquifoliaceae	*Ilex cymose* Blume	ศิลา	ไม้ต้นเล็ก	<10	LC	P.K.157	99.21.638	9.04.543
Arecaceae	*Calamus melanochaetes* (Blume) Miq.	หวายน้ำ	ปาล์ม	<10	NE	P.K.158	99.21.553	9.04.461
Arecaceae	*Oncosperma tigillarium* (Jack) Ridl.	หลาวชะโอนทุ่ง	ปาล์ม	<10	LC	P.K.159	99.21.629	9.04.552
Arecaceae	*Licuala spinosa Thumb.*	กะพ้อ	ปาล์ม	<10	LC	P.K.160	99.21.634	9.04.658
Arecaceae	*Livistona saribus* (Lour.) Merr. ex A.Chev.	ค้อพรุ	ปาล์ม	<10	LC	P.K.161	99.21.624	9.04.545
Bignoniaceae	*Radermachera pinnata* (Blanco) Seem.	เพกาพรุ	ไม้ต้น	<10	NE	P.K.162	99.21.654	9.04.628
Bignoniaceae	*Stereospermum fimbriatum* (Wall. ex G.Don) A. DC.	แคยอดดำ	ไม้ต้น	<10	LC	P.K.163	99.21.622	9.04.618
Calophyllaceae	*Calophyllum tetrapterum* Miq.	ตังหนน้ำ	ไม้ต้น	<10	LC	P.K.164	99.21.563	9.04.568
Celastraceae	*Lophopetalum floribundum* Wight	พวมพร้าว	ไม้ต้น	<10	LC	P.K.165	99.21.678	9.04.622
Clusiaceae	*Garcinia celebica* L.	พะวา	ไม้ต้น	<10	VU	P.K.166	99.21.624	9.04.561
Combretaceae	*Terminalia catappa* L.	หูกวาง	ไม้ต้น	<10	NE	P.K.167	99.21.551	9.04.464
Dipterocarpaceae	*Anisoptera costata* Korth	กระบาก	ไม้ต้น	<10	EN	P.K.168	99.21.667	9.04.671
Dipterocarpaceae	*Anthoshorea roxburghii* (G.Don) P.S.Ashton & J.Heck.	พะยอม	ไม้ต้น	<10	VU	P.K.169	99.21.664	9.04.629
Dipterocarpaceae	*Dipterocarpus alatus* Roxb. ex G.Don	ยางนา	ไม้ต้น	<10	VU	P.K.170	99.21.673	9.04.634
Dipterocarpaceae	*Dipterocarpus chartaceus* Symington	ยางวาด	ไม้ต้น	<10	EN	P.K.171	99.21.691	9.04.628
Ebenaceae	*Diospyros undulata* Wall. ex G.Don	หม้าย	ไม้ต้น	<10	LC	P.K.172	99.21.635	9.04.578
Elaeocarpaceae	*Elaeocarpus robustus* Roxb.	สะท้อนรอก	ไม้ต้น	<10	NE	P.K.173	99.21.584	9.04.583
Euphorbiaceae	*Macaranga tanarius* (L.) Müll.Arg.	เม็ก	ไม้พุ่ม	>10	LC	P.K.174	99.21.639	9.04.565

Journal of Environmental Education Medical and Health
VOL11 NO.2 April-June 2026

ตารางที่ 1 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่ศึกษา ป่าพรุ หน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อพื้นเมือง	ลักษณะวิสัย	จำนวนที่พบ (ต้น)	สถานภาพทางการอนุรักษ์	หมายเลขตัวอย่าง (Voucher)	พิกัดตำแหน่งพืช (Y)	พิกัดตำแหน่งพืช (X)
Fabaceae	*Acacia auriculiformis* A. Cunn. ex Benth	กระถินณรงค์	ไม้ต้น	<10	NE	P.K.175	99.21.558	9.04.452
Fabaceae	*Cassia fistula* L.	คูน (ราชพฤกษ์)	ไม้ต้น	<10	NE	P.K.176	99.21.660	9.04.595
Fabaceae	*Parkia timoriana* (DC.) Merr.	เหรียง	ไม้ต้น	<10	LC	P.K.177	99.21.555	9.04.458
Fabaceae	*Peltophorum dasyrrhachis* (Miq.) Kurz	อะราง (นนทรีป่า)	ไม้ต้น	<10	NE	P.K.178	99.21.668	9.04.557
Fabaceae	*Senna timorensis* (DC.) H.S.Irwin & Barneby	ขี้เหล็กเลือด	ไม้ต้น	<10	LC	P.K.179	99.21.631	9.04.553
Flagellariaceae	*Flagellaria indica* L.	หวายลิง	ไม้เลื้อย	<10	NE	P.K.180	99.21.588	9.04.546
Hypericaceae	*Cratoxylum cochinchinense* (Lour.) Blume	ติ้วเกลี้ยง	ไม้ต้น	<10	LC	P.K.181	99.21.559	9.04.551
Irvingiaceae	*Irvingia malayana* Oliv. ex A.W.Benn.	กระบก	ไม้ต้น	<10	LC	P.K.182	99.21.628	9.04.592
Lamiaceae	*Vitex quinate* (Lour.) F. N. Williams	ตะพุนเฒ่า	ไม้ต้น	<10	LC	P.K.183	99.21.620	9.04.542
Lauraceae	*Cinnamomun puberulum* Ridl.	เชียดตัวผู้	ไม้ต้น	<10	LC	P.K.184	99.21.627	9.04.586
Malvaceae	*Sterculia* sp.	ปอพรุ	ไม้พุ่ม	<10	NE	P.K.185	99.21.629	9.04.563
Meliaceae	*Azadirachta excelsa* (Jack.) Jacobs	สะเดาเทียม	ไม้ต้น	<10	LC	P.K.186	99.21.593	9.04.598
Meliaceae	*Swietenia macrophylla* King	มะฮอกกานีใบใหญ่	ไม้ต้น	<10	EN	P.K.187	99.21.562	9.04.453
Moraceae	*Artocarpus thailandicus* C.C. Berg	หาด (มะหาดไทย)	ไม้พุ่ม	<10	NE	P.K.188	99.21.634	9.04.667
Moraceae	*Ficus ulmifolia* Lam	มะเดื่อปล้อง	ไม้ต้น	<10	LC	P.K.189	99.21.638	9.04.562
Moraceae	*Ficus sinuata* Thunb.	ไทรใบหาง	ไม้พุ่ม	<10	LC	P.K.190	99.21.624	9.04.536
Myristicaceae	*Horsfieldia brachiata* Warb.	เลือดควาย	ไม้พุ่ม	<10	LC	P.K.191	99.21.574	9.04.511
Myrtaceae	*Syzygium cinereum* (Kurz.) Chantaran. & J.Parn.	หว้านา	ไม้พุ่ม	<10	NE	P.K.192	99.21.616	9.04.498
Myrtaceae	*Syzygium cerasiforme* (Blime) Merr. & L.M.Perry	ขวาด	ไม้พุ่ม	<10	NE	P.K.193	99.21.578	9.04.603
Myrtaceae	*Syzygium oblatum* (Roxb.) Wall. ex A.M. Cowan & Cowan	หว้าน้ำ	ไม้พุ่ม	<10	NE	P.K.194	99.21.616	9.04.498

ตารางที่ 1 รายชื่อพรรณไม้ที่พบในพื้นที่ศึกษา ป่าพรุ หน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

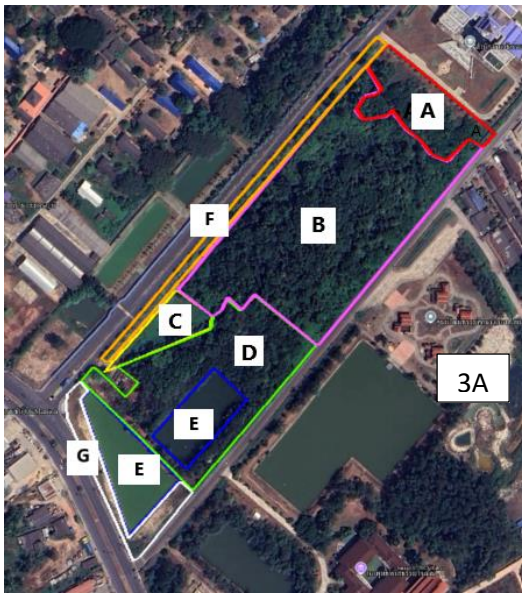
วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อพื้นเมือง	ลักษณะวิสัย	จำนวนที่พบ (ต้น)	สถานภาพทางการอนุรักษ์	หมายเลขตัวอย่าง (Voucher)	พิกัดตำแหน่งพืช (Y)	พิกัดตำแหน่งพืช (X)
Nepenthaceae	*Nepenthes mirabilis (Lour.) Druce*	หม้อข้าวหม้อแกงลิง	ไม้เถา	<10	NE	P.K.195	99.21.623	9.04.562
Orchidaceae	*Vanilla albida* Blume	เอาะลบ (วนิลา)	กล้วยไม้	<10	NE	P.K.196	99.21.651	9.04.626
Phyllanthaceae	*Glochidion zeylanicum* (Gaertn.) A.Juss.	มันปู	ไม้พุ่ม	<10	NE	P.K.197	99.21.619	9.04.554
Poaceae	*Gigantochloa ligulata* Gamble	ไผ่ด้ามพร้า	ไม้พุ่ม	>10	NE	P.K.198	99.21.688	9.04.621
Polygalaceae	*Xanthophyllum ellipticum* Korth. ex Miq.	ชุมแสงน้ำ	ไม้พุ่ม	<10	LC	P.K.199	99.21.583	9.04.561
Rhizophoraceae	*Carallia brachiate* (Lour.) Merr.	เฉียงพร้านางแอ	ไม้พุ่ม	<10	LC	P.K.200	99.21.653	9.04.663
Rubiaceae	*Morinda elliptica* Ridl.	ยอเถื่อน	ไม้พุ่ม	<10	NE	P.K.201	99.21.621	9.04.593
Rubiaceae	*Mussaenda variolosa* Wall. ex G.Don	แก้มอ้นขน (ใบต่างดอก)	ไม้พุ่ม	<10	NE	P.K.202	99.21.567	9.04.482
Rutaceae	*Melicope lunu-ankenda* (Gaertn.) T. G. Hartley	สามง่าม	ไม้พุ่ม	<10	LC	P.K.203	99.21.618	9.04.579
Sapotaceae	*Pouteria obovate* (R.Br.) Baehni	งาไซ	ไม้พุ่ม	<10	NE	P.K.204	99.21.563	9.04.562
Urticaceae	*Poikilospermum suaveolens* (Blume) Merr.	เถาขมัน	ไม้เถา	<10	NE	P.K.205	99.21.603	9.04.523

* สถาณภาพทางการอนุรักษ์ ตาม IUCN 2025.[8] The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2024-2. <https://www.iucnredlist.org>
Critically Endangered (CR): ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง, Endangered (EN): ใกล้สูญพันธุ์, Vulnerable (VU): มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์, Near Threatened (NT): ใกล้ถูกคุกคาม, Least Concern (LC): เป็นกังวลน้อยที่สุด, Data Deficient (DD): ข้อมูลไม่เพียงพอ, Not Evaluated (NE): ยังไม่ได้ถูกประเมิน
* P.K.= Parinya Sukkaewmanee หมายเลขตัวอย่าง (Voucher)

2. การศึกษาแสดงแหล่งอาศัยของพืช

จากการศึกษาภาพถ่ายทางอากาศ ร่วมกับการเดินสำรวจในพื้นที่จริง ในระหว่างระยะเวลาเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2565 ถึง มีนาคม พ.ศ. 2566 สามารถแบ่งแหล่งอาศัยในบริเวณป่าพรุมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตามรูปแบบชีวิตเด่นของพืช จำนวนชั้นโครงสร้างทางด้านตั้ง ชนิดพืชเด่น

1. ป่าที่ถูกถางพืชพื้นล่าง (ภาพที่ 3A โซน A และภาพที่ 3B) พบต้นเม็ก (*Macaranga tanarius* Müll.Arg.) ขึ้นเป็นพืชเบิกนำจำนวนมาก พบต้นทองอุไร ไม้ต้นดั้งเดิมที่เหลืออยู่ประกอบด้วย แคยอดดำ (*Stereospermum fimbriatum* DC) พวมพร้าว (*Lophopetalum floribundum* Wight) กระบก (*Irvingia malayana* Oliv. ex A.W.Benn.) กระถินณรงค์ โพธิ์ (*Ficus religiosa* L.) ศิลา (*Ilex cymosa* Blume)และค้อพรุ (*Livistona saribus* (Lour.) Merr. ex A.Chev.)บริเวณนี้ไม่มีพืชในชั้นไม้พุ่มและไม้หนุ่ม

ภาพที่ 3A แผนที่ป่าพรุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี แสดงแหล่งอาศัย โซน A : ป่าที่ถูกถางพืชพื้นล่าง, โซน B : ป่าธรรมชาติ, C: ป่าปลูก, โซน D: สังคมพืชล้มลุกในที่ชื้นแฉะ, โซน E: สระน้ำ, โซน F : พื้นที่ริมทางเดินออกกำลังกาย, โซน G: พื้นที่ริมสระน้ำ ภาพที่ 3B ต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิง ภาพที่ 3C ต้นหลาวชะโอนทุ่ง (*Oncosperma tigillarium* (Jack) Ridl)

2. ป่าธรรมชาติ (ภาพที่ 3A โซน B) พบพืชในป่าบกมากกว่าพืชที่พบในป่าพรุ สามารถแบ่งชั้นโครงสร้างทางด้านตั้งได้ 2 ชั้น ชั้นไม้ต้นสูง 8-30 เมตร พืชที่พบ เช่น พะยอม (*Anthoshorea roxburghii* (G.Don) P.S.Ashton & J.Heck.) กระบาก (*Anisoptera costata* Korth.) แคยอดดำ (*Stereospermum fimbriatum* DC) ชั้นไม้พุ่มพบไผ่ด้ามพร้า ขึ้นหนาแน่น นอกจากนี้ยังพบพืชกินแมลงคือ หม้อข้าวหม้อแกงลิง พืชอิงอาศัยที่พบ เช่น เอาะลม (*Vanilla albida* Blume)

3. สังคมพืชล้มลุกในที่ชื้นแฉะ (ภาพที่ 3A โซน C และภาพที่ 3C) บริเวณนี้มีน้ำท่วมขังตลอดทั้งปี ระดับน้ำไม่เกิน 1 เมตร ไม่มีไม้ต้น พืชเด่นที่พบคือ บอน

4. ป่าปลูก (ภาพที่ 3A โซน D) พืชที่พบเป็นพืชปลูกปะปนกับพืชที่ขึ้นทดแทนตามธรรมชาติ พืชที่ขึ้นเองตามธรรมชาติและมีจำนวนมาก คือ ติ้วเกลี้ยง (Cratoxylum cochinchi- nense (Lour.) Blume) ชั้นไม้หนุ่มสูง 1.3 – 3 เมตร พบติ้วเกลี้ยง มะฮอกกานี กระถินณรงค์ และเม่า (Syzygium grande (Wight) Walp.) เป็นพืชเด่น พืชพื้นล่างพบน้อย และกระจายห่าง ๆ กัน

5. สระน้ำ (ภาพที่ 3A โซน E) เป็นสระที่ถูกขุดขึ้นและลึกจนพืชไม่สามารถขึ้นได้

6. พื้นที่บริเวณริมทางเดินออกกำลังกาย (ภาพที่ 3A โซน F) พืชส่วนใหญ่เป็นต้นไม้ปลูก เช่น ราชพฤกษ์ และทองอุไร

7. บริเวณริมสระน้ำ (ภาพที่ 3A โซน G) พบเฉพาะพืชไม่มีเนื้อไม้และพบไม้ต้นเดิมคือค้อพรุ

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของพืช ได้เก็บข้อมูลพรรณไม้ที่พบในพื้นที่ 35 วงศ์ 49 สกุล 55 ชนิด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่ป่าพรุลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายถึงดินเหนียว ดินชั้นบนมีสีดำหรือเทาปนดำ ซึ่งมีปริมาณอินทรีย์วัตถุสูง ดินชั้นล่างเป็นดินเลนสีเทาปนเขียวที่มีสารประกอบของกำมะถันมาก จึงมีลักษณะเฉพาะตัวที่พืชสามารถเจริญเติบโตได้ เช่น สามารถเจริญเติบโตในพื้นที่น้ำท่วมถึง ธาตุอาหารในดินมาก และมีรากแก้วค่อนข้างสั้น มีรากแขนงแผ่กว้าง แข็งแรง และส่วนใหญ่มีรากค้ำยัน จึงพบพืชชนิดดังกล่าวในพื้นที่ และความหลากหลายของพรรณไม้เมื่อเปรียบเทียบป่าพรุคันธุลี[9] และป่าพรุชาดหาดทุ่งใสไช ซึ่งมีพรรณไม้ 22 วงศ์ 30 สกุล 33 ชนิด ตลอดจนพบพรรณไม้บ้างชนิดเหมือนกัน ได้แก่ สกุลกะพ้อ (*Licuala* sp.) สกุลมะหาด (*Artocarpus* sp.)[10]

ลักษณะเด่นของพืชที่พบจึงเป็นองค์ประกอบของป่าพรุตามรายงานในหนังสือพรรณไม้ป่าพรุ จังหวัดนราธิวาส[11] จึงสามารถบ่งชี้ว่าป่าพรุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีมีลักษณะเป็นป่าพรุหรือพื้นที่ชุ่มน้ำตามธรรมชาติที่สมควรอนุรักษ์ไว้

ความหลากหลายของพันธุ์พืชในแปลงสำรวจป่าพรุหน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีพบว่ามีจำนวนชนิดมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับป่าพรุคันธุลี อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่ามี 22 วงศ์ 28 สกุล 36 ชนิด[9] เนื่องจากป่าพรุหน้ามหาวิทยาลัยมีพื้นที่ (20 ไร่) น้อยกว่าป่าพรุคันธุลี (875 ไร่) ดังนั้นพันธุ์พืชที่ขึ้นในป่าพรุหน้ามหาวิทยาลัยมีการกระจายตัวน้อยกว่าป่าพรุคันธุลี ตลอดจนพบพืช เช่น ตังหนน้ำ *Calophyllum tetrapterum* Miq และยังพบพันธุ์ไม้ เช่น เม็ก *Macaranga tanarius* (L.) Müll.Arg. หลาวชะโอนทุ่ง *Oncosperma tigillarium* (Jack) Ridl. ชุมแสงน้ำ *Xanthophyllum ellipticum* Korth. ex Miq. ค้อพรุ *Livistona saribus* (Lour.) Merr. ex A.Chev. ตีนเป็ดพรุ *Alstonia angustiloba* Miq. แคยอดดำ *Stereospermum fimbriatum* (Wall. ex G.Don) A. DC. และ เพกาพรุ *Radermachera pinnata* (Blanco) Seem. รายงานพบเหมือนกับการศึกษาของ จำลอง เพ็งคล้ายและคณะ [11] และศูนย์พัฒนาพิกุลทองฯ[3] นอกจากนี้ยังพบพืชขึ้นเองตามธรรมชาติเป็นจำนวนมาก ตลอดจนบางชนิดเป็นพืชคุกคาม ได้แก่ ยางวาด (*Dipterocarpus chartaceus* Symington) และกระบาก (*Anisoptera costata* Korth) ซึ่งเป็นพืชใกล้สูญพันธุ์ ตามหลัก IUCN red list (endangered species) ในพื้นที่ป่าพรุดังกล่าวยังพบพืช เช่น ค้อพรุ หลาวชะโอนทุ่ง และหม้อข้าวหม้อแกงลิง ซึ่งพืชดังกล่าวเหลือจำนวนน้อยมากในเขตอำเภอเมือง สุราษฎร์ธานี

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ยังพบพืชไม่สามารถจำแนกพืชบางชนิดได้ เนื่องจากต้องติดตามและเก็บตัวอย่างการออกดอกและผล ได้แก่ พืชในสกุลหว้า *Syzygium* sp. เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสาขาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี หอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช บางเขน กรุงเทพมหานคร (BKF) ขอขอบคุณ คุณอรุณ สินบำรุง และคณะศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมอุทยานแห่งชาติจังหวัดสุราษฎร์ธานี และอาจารย์ผศ. ดร. พลวัต ภัทรกุลพิสุทธิ อาจารย์กนกอร ทองใหญ่ และผศ. ธนา จารุพันธุเศรษฐ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ช่วยศึกษาวิจัยทำแผนที่ ถ่ายภาพโดรนสำรวจพื้นที่ และขอขอบคุณโครงการเสริมสร้างความสามารถเมืองและธรรมชาติในการตั้งรับปรับตัวต่อผลกระทบจากวิกฤตสภาพภูมิอากาศให้ข้อมูล และขอขอบคุณทุนสนับสนุนในการทำวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช และมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ประจำปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

1. มูลนิธีสืบนาคะเสถียร. (2567). สถานการณ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อมไทย ปี 2567. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก http://www.seub.or.th/document/สถานการณ์ป่าไม้ไทย/2025-170. (2568, 9 ธันวาคม).
2. วงษ์สิริ เรืองศรี ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ พงศ์เทพ แก้วเสถียร และประวีณ จุลภักดี. (2562). การจัดการตนเองของชุมชนในการจัดการป่าพรุคันธุลีตามหลักอริยสัจ. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 6(10):5481-5497.
3. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2564). การศึกษาจำแนกประเภทของสังคมพืชป่าพรุในจังหวัดนราธิวาส. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก http://pikunthong.com.a.28.readyplant.net /17060081/งานป่าไม้. (2568, 15 กันยายน).
4. โครงการเสริมสร้างความสามารถของเมืองและธรรมชาติในการตั้งรับปรับตัวต่อผลกระทบจากวิกฤตสภาพภูมิอากาศ (Urban Resilience and Nature URBAN. (2568). รายงานการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านกายภาพและความหลากหลายทางชีวภาพสวนหลวงร.9จังหวัดสุราษฎร์ธานีและป่าพรุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
5. IPNI. (2025). International Plant Names Index. [Online], Available from: http://www.ipni.org. (2025, 1 August).
6. POWO. (2025). Plants of the World Online. The Royal Botanic Gardens, Kew. [Online], Available from: http://www.plantsoftheworldonline.org/. (2025, 3 August).
7. สำนักงานหอพรรณไม้. (2557). ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย เต็ม สมิตินันท์ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2557. โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, กรุงเทพมหานคร.
8. IUCN. (2024). The IUCN Red list of Threatened Species. Version 2024-2. [Online], Available from: https://www.iucnredlist.org. (2025, 9 September)
9. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2545). ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุมน้ำพรุคันธุลี. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก http://chm-thai.onep.go.th/wp-content/uploads/2023/03/12-ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุมน้ำพรุคันธุลีResize.pdf. (2568, 15 สิงหาคม)
10. เยาวพรรณ สนธิกุล ธีร ศรีสวัสดิ์ สุรพล ฐิติธนากุล วิกันดา รัตนพันธ์ และ นิตยา อัมรัตน์. (2566). ความหลากหลายของพืชที่มีทำลำเลียงในแปลงรวบรวมพันธุ์พืชป่าชายหาดโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ป่าทุ่งใสไช อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิทย.เทคโน.หัวเฉลียวเฉลิมพระเกียรติ. 9(1): 83-92.
11. จำลอง เพ็งคล้าย ชวลิต นิยมธรรม และวิวัฒน์ เอื้อจิรกาล. (2531). พรรณไม้ป่าพรุจังหวัดนราธิวาส. โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส. 368 หน้า.